

La Athénée Palace, cu contesa Waldeck

Athénée Palace: titlul cărții, așezat pe o fotografie din 1910 a elegantului și snobului hotel bucureștean, pe când acesta se făcea cu balconașele sale în fier forjat, coloanele și turnulețele în stilul de atunci al Ritz-ului parizian, pare să anunțe un soi de monografie. Dacă nu chiar de... autobiografie publicitară, de vreme ce numele autorului pare ignorat cu bună știință, așa cum e scris, subțirel și năclăit în culoare: R.G. Waldeck. Nume necunoscut? Neînsemnat? Mediocru? Nicidecum. Contesa Rosa Goldschmidt Waldeck, jurnalistă de renume a secolului trecut (a trăit, activă, până în 1982) a fost trimisă, în iunie 1940, la București pe post de corespondentă a săptămânalului american *Newsweek*, a stat aici câteva luni - până în ianuarie 1941 - și în doar acest scurt răstimp (eficiență americană, ce vrei!), a scris senzaționalul ei reportaj-roman despre „Bucureștiul devenit placă turnantă a serviciilor secrete europene și teritoriu de experiment al noii ordini economice naziste”. Publicat în 1942, în S.U.A. și în Marea Britanie, a cunoscut un succes de răsunet: apărut în plin război, el aducea informație fierbinte, de la fața locului, din mediul politic și din cel al spionajului, din zona mondenităților, a aventurilor erotice regale și a duplicităților politice ale epocii, a complicităților istorice - de fapt un tablou al României acelor ani. Scris cu un talent spumos, cu ceva sarcasm, vervă publicistică și finețe de spirit, ba și cu un gust picant al bărfei politice, dar cu o informație extrem de substanțială (jurnaliștii de azi ar avea multe de învățat), *Athénée Palace* și-a păstrat și azi inalterabilă tinerețea, așa că Editura *Humanitas* nu a avut de șters nici un fir de praf de pe paginile volumului (sponsorizat de altfel generos și de societatea Hilton, ce deține acum hotelul).

Evident că pentru un „ghid hotelier”, de 350 de pagini, nu s-ar fi hazardat niciun o instituție de prestigiu - și simțul pragmatic, bine cunoscut - ale *Humanitas*-ului.

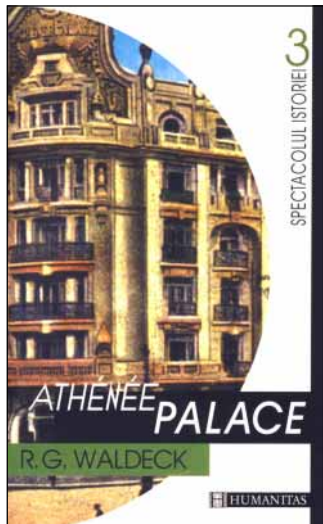
Așadar, instalată în holarile tapetate cu oglinzi imense, plușuri moi și pardosite cu marmură, populate cu politicieni de culise, samsari, splendide femei de moravuri ușoare, jurnalistă americană se simțea ca într-un post de observație. „Cadrul era epic, căci în ultimii 25 de ani acest hol a fost forumul Balcanilor - scrie ea. Aici, secretele de alcov, secretele

Curții, secretele diplomatice erau șoptite în urechi care, în chip miraculos, se transformau în tot atâtea microfoane. Aici se făceau și se desfășeau jocurile... aici se aflau spioni ai fiecărui serviciu de spionaj din lume: diplomați și atașați militari ai puterilor mari și mici, agenți ai Gestapo-ului”. Dar o jurnalistă ca ea, interesată și de viața populației unei țări aflate la răscruce de vânturi, de urzeli economice și de lăcomii teritoriale, nu le putea ignora. „România era în 1940 - scrie contesa R.G. Waldeck - o țară ușor de cucerit și un teren prielnic stabilirii unei noi ordini... Germanii au găsit aici o clasă suspusă, indiferentă sau pro-nazistă. Au și un antisemitism popular, adânc înrădăcinat. Au găsit o mișcare fascistă care, deși decimată, avea nimbul martiriului. Au găsit patru cincimi din populație - unsprezece milioane din paisprezece - țărani umili, înfomețați... care nu se bucuraseră niciodată de vreun privilegiu al democrației...”.

Contestabil sau nu - de către specialiștii ce construiesc și reconstruiesc istoria -, tabloul pictat de R.G. Waldeck avea o concluzie ce i-a confirmat dreptatea: „Când am sosit la Athénée Palace, în vara toridă a lui 1940, în ziua în care a căzut Parisul, eram o americană încredințată, chiar împotriva a ceea ce doream, că Hitler ar putea câștiga nu numai războiul, dar că va câștiga și pacea, și în acest caz, va organiza Europa. Când am părăsit România, într-o zi friguroasă, la sfârșitul lunii ianuarie 1941, eram convinsă că în niciun caz Hitler nu va putea să câștige pacea sau să organizeze Europa”.

Cum a căpătat scriitoarea această convingere, veți afla parcurgând acest roman palpitant, care se citește cu sufletul la gură, dând multe răspunsuri celor care au trăit în secolul 20, acest secol violent, otrăvit de ideologii și de ura față de aproapele nostru. Dar, de fapt, cine este această jurnalistă cu haruri „profetice”, învățată să citească

destinele, nu în stele și nici în palmele mâinilor, ci în firea oamenilor și în uneltrile orgoliilor paranoice? Îi aflăm biografia în postfața, de 40 de pagini, a cărții scrise de Ernest H. Latham jr. S-a spus de către unii că ar fi o aventurieră, persoană cu „urechea cea mai fină a vremii”, un soi de Mata Hari, devoratoare de bărbați. Biograful ei, E. Latham, nu-i contestă gustul marilor gesturi riscante - politice ori conjugale - dar pune lucrurile la punct: contesa Waldeck, născută Rosa Goldschmidt, la 24 august 1898, era fiica unui bogat bancher germano-evreu din

Mannheim, care a făcut studii de sociologie, obținând, la 22 de ani, titlul de doctor la Universitatea din Heidelberg, cu o dizertație asupra condițiilor necesare pentru înființarea unui teatru al minorităților. S-a avântat însă, cu succes, în activitatea bancară, și imediat, și în repetatele ei aventuri maritale, îndeobște cu bărbați mai vârstnici, primul fiind un eminent ginecolog din Berlin, cu 16 ani mai în etate, al doilea, dr. Franz Ullstein, proprietar al unui important consorțiu editorial german, având 63 de ani, deci de două ori vârsta ei. Divorțul de acest

atunci o adevărată campanie de defăimare a ei, pretinzându-se că evreica Rosa Goldschmidt făcea spionaj pentru Germania împotriva Franței, și invers, apoi pentru Franța împotriva Uniunii Sovietice etc., totul terminându-se cu suze prezentate păreții și cu despăgubiri ce au asigurat-o pe toată viața, chiar și după ce devenise, prin alt mariaj, contesa Waldeck.

O existență trăită din plin, ca un sport extrem. Povestită apoi în multe ei cărți, majoritatea devenite *best-seller*-uri. Într-o asemenea viață, chiar că nu te poți plictisi... SANDA FAUR

N.R. - *Spectacolul inspirat din acest roman, pus în scenă de Teatrul din Timișoara, a fost prezentat în revista noastră.*

Fax din Tel Aviv

Evreii din Diaspora nu mai vor să vină în Israel. Ce-i de făcut? Ceea ce e de făcut, e de făcut evrei în Israel, cu mijloace și metode proprii. Cu alte cuvinte, să ne fabricăm singuri evrei.

Întă, recent s-a hotărât să fie aduși în Israel și transformați în evrei 10.000 de subotnici din fundul Rusiei. Subotnicii sunt un fel de adventiști care respectă sâmbăta mai mult decât respectă Șabatul mulți evrei.

Din cine facem evrei

Dar cu 10.000 de subotnici nu terminăm treaba. Din cine mai facem evrei?

Să facem din arabi. Nu se spune că ei sunt verii noștri? Dacă îi iudaizăm pe arabi, nu e sigur că vom scăpa de dușmănia lor, dar cel puțin vom avea o populație mai mare de evrei.

Ar mai fi o sursă: antisemiții. Ei sunt mulți, iar dacă îi facem evrei, poate că își vor schimba părerea despre noi.

Astăzi, din orice „goi” poți face un evreu. Numai din anumiți evrei n-ai să faci niciodată evrei.

I. SCHECHTER

Un an de la trecerea în eternitate a dr. ALEXANDRU ȘAFRAN z.I.

Împlinirea unui an de la trecerea în eternitate a regretatului dr. Alexandru Șafan z.I., fost Șef Rabin al evreilor din România între 1940 - 1947, a fost impresionant marcată la Beer Sheva, cu prilejul vizitei făcute de copiii săi, prof. univ. dr. Esther Starobinski și prof. univ. dr. Avinoam Bețalel Șafan, și de prof. univ. dr. Carol Iancu, la Muzeul „Struma”. Distingii oaspeți au fost primiți de președintele și vicepreședintele Muzeului, Arie Reiter, și, respectiv, ing. Baruch Tercatin, precum și de prof. univ. dr. Natan Cohen. O seară dedicată memoriei marelui dispărut a fost organizată la Universitatea Ben Gurion din același oraș. Au rostit emoționante alocuțiuni rectorul Universității, prof. univ. dr. Nahum Finger, Marele Rabin René Samuel Sirat, prof. univ. dr. Carol

Iancu, prof. univ. dr. Rabin Igal Șafan, prof. univ. dr. Esther Starobinski. A fost citit mesajul președintelui F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, care a făcut o sinteză a bogatei biografii a celui care a păstrat obștea evreilor români, din care spicuim un fragment: „Afirmarea timpurie a doctorului Alexandru Șafan [...] la numai 29 de ani, a fost o recunoaștere a marilor sale calități dar și o mare șansă care i s-a oferit; o hotărâre adoptată cu mult curaj, care nu a fost deloc dezmințită, mai cu seamă că vremurile care au urmat au fost dintre cele mai aspre pentru populația evreiască. A trebuit să facă față [...] dictaturilor carlistă, antonesciană, «dictaturii proletariului». «Dacă noi, o parte dintre evreii români, am rămas în viață după Holocaust, aceasta se datorează și Șef Rabinului Șafan...». Seara s-a încheiat cu un film despre dr. Alexandru Șafan z.I. în anii Holocaustului, prezentat de fiul său. Statornicul nostru colaborator, ing. Baruch Tercatin, ne-a descris simțăminte trăite în acele momente: „Eram transportat într-o altă lume. Parcă un înger vorbea și arăta cu mâinile sale sfinte, când se adresa Atotputernicului. Ni se părea tuturor că Gaonul Alexandru Șafan n-a murit, că trăiește - va trăi - de-a pururi printre noi”.

O știre tristă a îndoliat comunitatea academică israeliană, cât și familia mai largă a istoricilor preocupați de trecutul evreilor din Europa Centrală și de Est: s-a stins din viață, după o extrem de îndelungată și grea suferință, profesorul Béla Vágó z.I.

Născut la Gheorgheni, într-o familie de notabili evrei din micul orașel din Cheile Bicazului, Béla Vágó va studia istoria la respectabila *alma mater* a Transilvaniei - Universitatea din Cluj -, pe care apoi o va sluji ca asistent și lector universitar, până la începutul anilor '60, când a făcut Alia, cu familia, în Israel. Aici se va încadra în viața universitară israeliană, fiind, timp de aproape două decenii, profesor la Universitatea din Haifa.

Preocupările sale științifice au acoperit o gamă largă de teme, privind istoria evreilor din România, Ungaria și Slovacia. O temă majoră este dinamica antisemitismului și analiza Holocaustului, în Europa Centrală și de Est, fenomene văzute în contextul ascensiunii regimurilor fasciste în această arie geopolitică.

Lucrarea *Umbră svasticii. Drumul fascismului și antisemitismului în Bazinul Dunării*, ce a apărut la Londra, în 1975, este o perspectivă insolită pentru acele vremuri ale unor fenomene deosebit de complexe și contradictorii. Lucrarea, ca și alte scrieri ale istoricului Béla Vágó se bazează pe cercetarea intensivă a unei importante surse documentare, arhiva Ministerului de Externe britanic.

Cartea avea să fie tradusă în limba română, din laudabila inițiativă a istoricului Adrian Cioroianu, la Editura „Curtea Veche”, în 2003. Deși tradusă cu mare întârziere - din cauze de ordin politic - față de momentul apariției, cartea va fi primită cu interes de cercurile academice din România, ocupând un loc special în dezbaterile și polemicele asupra acestui important capitol de istorie, într-o perioadă foarte agitată, ce a premers publicarea *Raportului Final* al Comisiei Internaționale pentru Studiul Holocaustului în România „Elie Wiesel” (noiembrie 2004).

Un mare istoric: BÉLA VÁGÓ

România, în ajunul primului război mondial etc.

A fost printre primii care s-a ocupat de situația colectivității evreiești din România și Ungaria, la începuturile perioadei comuniste, și a atras atenția, în premieră, se poate spune, asupra fenomenului antisemitismului în țările comuniste, în special în România și Ungaria.

Se poate spune că Béla Vágó a fost un deschizător de drumuri în cercetarea istoriei evreilor din Europa de Est și, în special, el a fost acela care a ridicat această cercetare la standarde academice.

Într-o epocă în care, datorită lipsei de acces la cercetarea arhivelor din estul Europei, istoria evreilor din această arie era tratată destul de superficial, cu ajutorul unor izvoare de importanță secundară, Béla Vágó încearcă și reușește să suplinească această gravă problemă prin investigări ale unor arhive din Occident: Londra, Viena etc.

De asemenea, conceptual, Vágó deschide un drum nou, prin cercetarea istoriei evreilor, într-o strânsă legătură cu dinamica economică, politică, spirituală a țărilor în care aceștia au trăit. De asemenea, el este un partizan al istoriei comparatiste, optica sa fiind generoasă, acoperind arii politice și culturale largi, facilitând astfel, prin metode proprii comparatistului, înțelegerea unor aspecte particulare ale istoriei evreiești, din diverse țări.

Datorită prestigiului său și a activității bogate în medii academice vest-europene și americane, Béla Vágó așează istoria evreilor din Europa Centrală și de Est în circuitul vieții universitare internaționale, în care, până la el, era insuficient cunoscută. O activitate didactică bogată a profesorului Béla Vágó a format o serie de specialiști cu contribuții notabile în domeniu. În acest sens, el poate fi considerat un adevărat șef de școală.

Atunci când privim evoluția istoriei evreilor din Europa Centrală și de Est, inclusiv din România, ne apare cu claritate locul de ctitor în domeniu al lui Béla Vágó. *Iehi zihro baruh!*

LIVIU ROTMAN